

Токарев Олексій Михайлович

студент V-го курсу ФММ

Гук Ольга Володимирівна

кандидат економічних наук., доцент,

доцент кафедри менеджменту КПІ ім. Ігоря Сікорського

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК УМОВА ЙОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

***Анотація.** В статті наведено передумови, що сформували низький рівень конкурентоспроможності держави в порівнянні з іншими розвинутими країнами світу. Визначено основні завдання вітчизняних підприємств в період фінансово-економічної кризи. Доведено важливість інноваційного розвитку, як складової підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку та його фінансової стійкості в подальшому. Досліджено сутність поняття фінансової стійкості, як складової інноваційної діяльності підприємства. Проаналізовано основні типи фінансової стійкості підприємства такі, як абсолютна стійкість, нормальна стійкість, нестійкий фінансовий стан та кризовий стан. Розглянуто поняття інноваційної активності на підприємстві. Виокремлено основні фінансово стійкі інноваційні компанії України. Виявлено основні тенденції розвитку та джерела фінансування інноваційно активних підприємств України. Сформовано висновки щодо фінансування інноваційної діяльності в Україні та виявлено основні стримуючі фактори розвитку інноваційної активності.*

***Ключові слова:** фінансова стійкість; інноваційна активність; інноваційний розвиток; інноваційна діяльність; інноваційний потенціал.*

Tokarev Alexei Mikhailovich

Guk Olga Volodymyrivna

**FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES AS A CONDITION OF ITS
INNOVATION DEVELOPMENT**

Annotation. *The article presents the preconditions that have formed the low level of competitiveness of the state in comparison with other developed countries of the world. The main tasks of domestic enterprises during the financial and economic crisis are determined. The importance of innovative development as an element of increasing the competitiveness of the company in the market and its financial stability in the future is proved. The essence of the notion of financial stability, as a component of innovation activity of the enterprise, is investigated. The main types of financial stability of an enterprise are analyzed such as absolute stability, normal stability, unstable financial condition and crisis condition. The concept of innovative activity at the enterprise is considered. The main financially sustainable innovation companies of Ukraine are identified. The main tendencies of development and sources of financing of innovative active enterprises of Ukraine are revealed. Formed conclusions on financing innovation in Ukraine and identified the major constraints of innovation activity.*

Keywords: *financial stability; innovative activity; innovation development; innovative activity; innovative potential.*

Токарев Алексей Михайлович

Гук Ольга Владимировна

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК УСЛОВИЕ ЕГО ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация. *В статье приведены предпосылки, которые сформировали низкий уровень конкурентоспособности государства по сравнению с другими развитыми странами мира. Определены основные задачи отечественных предприятий в период финансово-экономического кризиса. Доказана важность инновационного развития, как составляющей повышения конкурентоспособности предприятия на рынке и его финансовой устойчивости в дальнейшем. Исследована сущность понятия финансовой устойчивости, как составляющей инновационной деятельности предприятия. Проанализированы основные типы финансовой устойчивости предприятия такие, как абсолютная устойчивость, нормальная устойчивость, неустойчивое финансовое состояние и*

кризисное состояние. Рассмотрены понятия инновационной активности на предприятии. Выделены основные финансово устойчивые инновационные компании Украины. Выявлены основные тенденции развития и источники финансирования инновационно активных предприятий Украины. Сформирован вывод относительно финансирования инновационной деятельности в Украине и выявлены основные сдерживающие факторы развития инновационной активности.

***Ключевые слова:** финансовая устойчивость; инновационная активность; инновационное развитие; инновационная деятельность; инновационный потенциал.*

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Сучасна промисловість України багато в чому є відсталою від найбільш розвинених країн, неконкурентоспроможною на світовому ринку. Це пояснюється, перш за все, низьким рівнем техніки і слабким впровадженням інновацій. Тим часом для багатьох підприємств впровадження інноваційних технологій є переходом на якісно новий рівень розвитку і часто стає визначальним фактором економічного зростання. Але залишається гострою проблема залучення коштів на інноваційну діяльність при наявному фінансовому стані, основною проблемою при цьому є відсутність поетапного інвестування інноваційного проекту.

В умовах фінансово-економічної кризи, основним із завдань вітчизняних підприємств є управління його фінансовою стійкістю, а вирішення основних напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства створюватиме передумови для його інноваційного розвитку. Тому проблематика фінансової стійкості в контексті інноваційного розвитку підприємств є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування та розвитку підприємств, їх фінансової стійкості та інноваційної активності розглядали в своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Бланк І.О. та Федулова І.В. Однак все ще не вирішеними залишаються питання встановлення передумов інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, а постійні зміни

інноваційної активності в умовах економічної нестабільності вимагають подальших досліджень в цьому напрямі.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження фінансової стійкості та виявлення оптимального фінансового стану підприємств України, що здійснюють інноваційну діяльність.

Викладення основного матеріалу. Інноваційна діяльність є одним із ключових факторів конкурентоспроможності, адже інноваційна активність укріплює позиції підприємства на ринку та сприяє його подальшому розвитку. Навіть в часи економічної кризи найбільш фінансово-стійкими ставали підприємства, що зосереджували свої зусилля на вдосконаленні своєї діяльності за рахунок інновацій.

Інноваційна активність підприємства базується на найбільш ефективному використанні інноваційного потенціалу підприємства, його розвитку для досягнення цілей, поставлених перед підприємством та залежить, як від складу компонентів внутрішнього середовища підприємства, так і від умов зовнішнього середовища. Серед факторів внутрішнього середовища інноваційного потенціалу можна виділити наступні осново утворюючі складові інноваційної діяльності підприємства: фінансова складова, інвестиційна складова, виробнича складова, фактори праці та заробітної плати.

Фінансова стійкість є ключовим показником при аналізі фінансової складової підприємства. За визначенням із словника термінів фінансового менеджменту Бланка І.А.: фінансова стійкість [financial stability] - це міцність фінансового стану компанії, що реалізується через перевищення частки власного капіталу над залученою в складі джерел фінансування [1]. Власні кошти підприємства в достатній кількості свідчать про те, що підприємство використовує лише ту суму коштів, яку здатне своєчасно повернути. Таким чином, короткострокові зобов'язання не мають бути більшими за вартість ліквідних активів (запаси і незавершене виробництво). Ліквідні активи можуть перетворитися в гроші, однак це може призвести до порушення функціонування підприємства.

Для аналізу фінансової ситуації використовують 4 різновиди фінансової стійкості: абсолютна та нормальна стійкість, нестійкий та кризовий стан [5].

Абсолютна стійкість це крайній різновид фінансової стійкості і виникає в умовах коли підприємство не залежить від кредиторів, а всі запаси покриваються виключно власними оборотними коштами. Це не ідеальна ситуація, оскільки такий різновид стійкості свідчить, що керівник підприємства не вміє залучати зовнішні джерела фінансування.

Що стосується нормальної стійкості, то вона свідчить про платоспроможність підприємства. Це ситуація – коли підприємство здатне використовувати і власні і залучені джерела фінансування для покриття усіх витрат.

У разі нестійкого стану підприємство частково втрачає платоспроможність і вирішення такої проблеми можливе за рахунок поповнення власних коштів та збільшення власних оборотних засобів.

Кризовий фінансовий стан характеризується наявністю кризових явищ та наближення до банкрутства, коли підприємство перестає бути платоспроможним і не здатне платити за власними борговими зобов'язаннями.

У двох останніх випадках (нестійкого і кризового фінансового становища) стійкість може бути відновлена оптимізацією структури пасивів, а також шляхом обґрунтованого зниження рівня запасів і витрат.

Як вже було зазначено, важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємства є його інноваційна активність. Федулова І.В. вважає, що інноваційну активність потрібно розглядати як поняття, яке характеризує динаміку змін і визначає інтенсивність змін на підприємстві пов'язаних з ефективною інноваційною діяльністю. Також вона зазначає, що інноваційна активність показує віддачу ресурсів щодо результатів інноваційної діяльності та можливість її позитивної зміни [2, ст. 122].

За рейтингом експертного оцінювання «Forbes» 2016-го року серед українських інноваційно активних та найбільш фінансово стійких підприємств можна виокремити: «Южмаш», «Нову Пошту», «Фармак», «Турбоатом»,

«Розетку», «Сільпо», «Дарницю» та ін. [4]. Наведенні підприємства є лідерами в своїх галузях, і можуть без залучення зовнішніх джерел реалізовувати власні інноваційні проекти, що пояснює їх високу інноваційну активність.

В таблиці 1 представлена тенденції інноваційної активності та джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні в період із 2000 по 2016 роки.

Таблиця 1

Інноваційна діяльність та її джерела фінансування в Україні

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
млн. грн.					
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2001	1971,4	1654	55,8	58,5	203,1
2002	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3059,8	2148,4	93	130	688,4
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160	5211,4	114,4	176,2	658
2007	10821	7969,7	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427	55,1	58,6	273
2016	23229,5	22036	179	23,4	991,1

Зіставлено автором на основі джерела [3].

За даними державної служби статистики частка підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність з 2009 по 2016 рр. стрімко зросла з 12,8 % до 18,9 %. Загальна сума витрат на інновації в даний період зросла більше ніж на 15 млрд. грн. Найбільшу частку серед джерел фінансування інноваційної діяльності становлять власні кошти підприємств, у 2016 році із 23,2 млрд. грн. 22 млрд. грн. – власні джерела, 179 млн. грн. за рахунок державного бюджету, ще 23,4 млн. грн. – кошти іноземних інвесторів та 991,1 млн. – за рахунок інших джерел

фінансування [3]. Таким чином, інноваційно-активні підприємства України на 94 % здійснюють інноваційну діяльність за рахунок самофінансування. Залучення інтелектуальних, фінансових та кадрових ресурсів, вивчення зовнішніх та внутрішніх факторів підприємства, виокремлення проблемних ситуацій та антикризове управління сприятимуть успішному інноваційному розвитку та підвищенню ефективності використання інновацій на вітчизняних підприємствах.

Висновки

В процесі дослідження виявлено, що на сьогоднішній день інноваційно-активні підприємства в Україні стоять на шляху досягнення фінансової стійкості, в переважній свої більшості займаються інноваційною діяльністю за власний рахунок, а прогнозування і моніторинг проблемних аспектів дозволять їм досягнути фінансової стабільності в межах допустимого рівня ризику. Відсутність інвестицій на реалізацію інновацій стримує розвиток та знижує інноваційну активність українського бізнесу, і як наслідок знижує конкурентоспроможність українських компаній на світовому рівні.

Таким чином, в умовах нестабільного економічного середовища вітчизняним підприємствам доцільно вжити заходів щодо стабілізації своєї фінансово-господарської діяльності та забезпечення інноваційного розвитку, шляхом своєчасного антикризового управління, моніторингу показників фінансового стану підприємства, запровадження інновацій, прийняття управлінських рішень щодо переходу підприємства на інноваційний тип розвитку.

Література:

1. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера [Електронний ресурс] / И.А. Бланк – Режим доступу до ресурсу: <http://www.consensus-audit.ru/dic/blank/finansovaya-ustojchivost/>.

2. Федулова І.В. Дослідження інноваційної активності промислового підприємства / І.В. Федулова // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – Вип. 26. – С. 121-127 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_26/zb26_14.pdf.

3. Наука та науково-технічна діяльність [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html.

4. Спасти будущее: первый рейтинг инновационных компаний Украины [Електронний ресурс] // ЖУРНАЛ FORBES № 5. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1416757-spasti-budushchee-pervyj-rejting-innovacionnyh-kompanij-ukrainy#1>.

5. Финансовая устойчивость предприятия [Електронний ресурс] // BizKiev. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://bizkiev.com/content/view/941/630/>.

References:

1. Blank I.A. Dictionary-reference book of financial manager [Electronic resource] / I.A. Blank - Mode of access to the resource: <http://www.consensus-audit.ru/dic/blank/finansovaya-ustojchivost/>;

2. Fedulova I.V. Investigation of innovative activity of industrial enterprise / I.V. Fedulova // Theoretical and Applied Economics Issues. - 2011. - Issue 26. - P. 121-127 [Electronic resource] - Mode of access to the resource: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_26/zb26_14.pdf;

3. Science and scientific and technical activity [Electronic resource] // State Statistics Service of Ukraine - Mode of access to the resource: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html.

4. To save the future: the first rating of innovative companies in Ukraine [Electronic resource] // MAGAZINE FORBES No. 5. - 2016. - Mode of access to the resource: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1416757-spasti-budushchee-pervyj-rejting-innovacionnyh-kompanij-ukrainy#1>.

5. Financial stability of the enterprise [Electronic resource] // BizKiev. - 2015. - Mode of access to the resource: <http://bizkiev.com/content/view/941/630/>.